

Posudek vedoucího na diplomovou práci Jana Dudy „Stát a válka: Vývoj konceptu“

V 70. letech stanovil Hedley Bull jako jeden z možných scénářů mezinárodního vývoje postupný rozklad vestfálského systému a příchod řádu, jenž se měl podobat evropskému středověku. Jan Duda se po několika desetiletích vrací k této myšlence, aby ji konfrontoval jednak se změněnou realitou po konci studené války a jednak s teorií Carla Schmitta, která právě v kontextu této reality zažila obrovský *revival* především v angloamerické politické teorii a teorii mezinárodních vztahů. Výsledkem je elegantně napsaná syntéza schmittovských konceptů (a jejich angloamerických interpretací z posledního desetiletí), zaměřená na analýzu vývoje konceptu státu a války od středověku po současnost, a přinášející řadu podpůrných argumentů pro Bullovu tezi.

Autor se přitom drží především těch výkladů Schmittovy teorie, které ji napojují na současný konstruktivismus v teorii mezinárodních vztahů, jenž klade důraz na intersubjektivní povahu mezinárodních vztahů. První kapitola nastiňuje konstruktivistickou metodologii, druhá kapitola Schmittovo pojetí středověké říše, třetí popisuje vznik novověkého systému teritoriálních států z hlediska proměn války, čtvrtá jeho upadání a pátá současné pojetí války, jehož počátky leží v 1. světové válce. Šestá a sedmá kapitola jsou věnovány dvěma novým konceptům války z posledních dvaceti let – humanitární intervenci a válce proti teroru. Osmá kapitola shrnuje základní fakta a argumenty z předcházejících kapitol, které podporují Bullovu tezi, že teritoriální státy a omezené války novověku jsou postupně nahrazovány transteritoriální realitou, jež jde ruku v ruce s návratem moralistického pojetí války, které je analogické tomu, jež převládalo ve středověku.

Práce působí kompaktním dojmem, většina argumentačních nitek se sbíhá k tomuto jedinému závěru. Jediným problémem snad je, že ve snaze dodat co největší sílu obhajované tezi si Duda nevšimá ničeho, co by ji mohlo oslabit. Jeho teze tak nakonec vyznívá až příliš neproblematicky na to, jak komplexní a mnohoznačná je současná mezinárodní realita. Autor opomíjí to, že některá tvrzení obsažená v jeho práci by šlo lehce obrátit proti jeho tezi. Hned na začátku Úvodu například akceptuje Jervisovu myšlenku o „míru vůdčích

mocností“, kterou ještě posiluje tím, že k bezpečnostnímu společenství těch mocností, které spolu nejsou připraveny vést válku, přidává vedle USA, západní Evropy a Japonska i Rusko a Čínu. Vyloučení války mezi největšími mocnostmi systému považuje s „v perspektivě lidské historie“ za „naprosto bezprecedentní“, neboť tato historie byla, „na rozdíl od současnosti, nerozlučně spjata s válčením“. Duda přechází mlčením, že tato pasáž by mohla sloužit jako potenciální vyvrácení neomediavilistické teze. Evropský středověk jistě nebyl obdobím, v němž bychom mohli konstatovat absenci, nebo dokonce utlumení válečných aktivit. Jestli se naopak něčemu skutečně podobá současné globální bezpečnostní společenství, pak evropskému koncertu, ustavenému na Vídeňském kongresu. A tento koncert, jehož explicitním cílem bylo zabránit další válce mezi velmocemi a který navíc relativizoval princip suverenity, neboť propojoval mezinárodní stabilitu bezprostředně s hodnotami, o něž mělo být opřeno vnitřní uspořádání, byl skutečně některými představiteli německé realistické tradice - Hegelem počínaje a Morgenthauem konče (nikoliv však Schmittem) - považován za potenciální antitezi vestfálského systému.

Ještě z jiné strany je pak současné globální bezpečnostní společenství v rozporu s analogií, kterou Duda v kontextu humanitárních intervencí a války s terorem dělá mezi společenstvím západních demokratických států zasazujícím se všude ve světě za lidská práva a středověkou křesťanskou Evropou, připravenou válčit proti pohanům a jinověrcům. Je-li součástí současného globálního bloku míru i Čína a Rusko, pak tato analogie příliš neseďí, neboť ty se explicitně proti lidsko-právní ideologii a intervencionismu staví a přesto proti nim zřejmě euroatlantická civilizace na žádné křížácké tažení na obranu lidských práv nevytáhne.

Tato poznámka je podnětem k další diskusi a nikterak nesnižuje mé hodnocení práce jako velmi vydařené a zasluhující si ocenění *výborně*.

Pavel Barša